

I sin sidst udkomne bog — *Fæstning og Fristed, Fredericia-Interiorer med figurer 1760—1820* (Kbh. 1950) — fortsætter Hugo Matthiessen sin i 1910 udsendte skildring af Fredericias historie 1650—1760 og fører den frem til 1820. Lige så lidt som den første bog var det, er denne en almindelig byhistorie, der gør rede for byens erhvervsliv, styre, skolevæsen etc. Forf. har sat sig den opgave gennem en skildring af de forskellige befolkningslag og de typer, de rummede, at lade læseren se byen, som den så ud for de mennesker, der dengang satte deres ben inden for dens volde.

Han begynder derfor sin fremstilling med at gengive nogle samtidiges skildring af byen og det indtryk, den efterlod på dem, og fører så læseren ind i den stemning, der lå over den dengang tyndt befolkede stad, når de regelret afstukne gader, der lå næsten ubeboede hen, lod stormen fra bæltet have frit spil, eller svinene og skarndyngerne voldte de spadserende ubehag, når de agtede sig rundt i den lavloftede bindingsværksby, der domineredes af det såkaldte kongelige palæ.

Derefter går han over til at skildre de mennesker, der levede her for to hundrede år siden. De adskilte sig i mange henseender fra borgerne i andre byer, idet man her ved privilegier samlede folk, som ellers var udstødt af samfundet, da det kneb at få den nye og uheldigt beliggende by befolket ad anden vej. Borgerskabet viste derfor et i høj grad særpræget fysiognomi. Forf. samler dem i nogle store hvoedgrupper efter de årsager, der foranledigede deres ophold i byen. En del af byens borgere hørte hjemme inden for militæret, der spillede en dominerende rolle, mens en anden stor gruppe udgjordes af folk, der tilhørte en af de religioner, der var forbudt i den øvrige del af riget, men tilladt i Fredericia, og endelig skyldte en del deres ophold i byen ved Lillebælt den beklagelige kendsgerning, at de hørte hjemme blandt fallenterne og derfor beskyttet af jus asyli for en kortere eller længere tid bærede staden Fredericia med deres tilstedeværelse. I hele dette virvar af mennesker dukkede der adskillige mislykkede genier og lykkeriddere op, der forsøgte at drage fordele af de særlige forhold, denne by med dens mærkelige privilegier og borgere bød.

Inden for hver af disse grupper har forf. fundet karakteristiske personer frem, og ved at tegne omridsene af deres skæbne op, gør han det brogede og ejendommelige liv, der levedes i Fredericia i enevældens dage, levende for læseren. Som nogle af de betydeligste officerer omtales generallojtnanterne Conrad Vilhelm Ahlefeldt, Frederik Julius de Castonier og Cæsar v. Lüttichau, der på den tid var markante skikkelser blandt byens borgere og sammen med

nogle få andre repræsentanter for de første rangklasser dannede topfigurerne på rangstigen. I en social position, der ikke lå langt under disse privilegeredes, sad magistratens øverste ledere, blandt hvilke Hans de Hofmann indtog førstepladsen. Under disse fornemme kredse stod et borgerskab, der var sammensat af meget forskellige bestanddele. Religionsprivilegierne bevirkede, at jøder, reformerte, katolikker og andre »underkendte« religioners tilhængere trivedes her side om side, og at der gennem folk, der ønskede at udnytte frihederne i Fredericia, stadig tilførtes borgerskabet blod fra den store verden. Det gik ganske vist ikke af uden gnidninger med tilhørende besvær og ærgrelser for magistraten, men var med til at give Fredericia sit særpræg i forhold til andre byer. Fuldt så meget ubehag havde man dog af asylretten, der sikrede fallenter mod kreditorernes efterstræbelser og følgelig drog adskillige mennesker til byen, som havde lidt skibbrud andre steder i verden. Blandt dem fandtes folk som den kendte godsslagter Henrik Muhle de Hoff og en komisk figur som den tidligere hofmand, kammerherre Ove Casper v. Lüttichau, der førte en fortvivlet kamp for at bevare et ydre skin af overklasse og trods svimlende gæld og en tarvelig bopæl plejede omgang med sin fornemme familie i byen, ledsaget af en domestique.

Bogen indeholder således et galleri af portrætter fra det 18. årh., der giver et fyldigt indtryk af både de sociale og kulturelle forhold i byen i den behandlede periode. Behandlingsmåden er karakteristisk for H.M., der finder en væsentlig opgave for historieforskningen i at finde den stemning, der synes at have ligget over fortidens mennesker, eller som betragtningen af dem afføder hos historikeren, og det er mere denne end nye kendsgerninger, han ønsker at bibringe læseren. Det er måske lykkedes mindre i bogen om Fredericia end i flere af de foregående bøger — en del personer træder således ret svagt frem og billedet bliver derfor til tider flimrende og udvisket — men alligevel indtager den en fornem plads blandt vore byhistorier, og når forf. slutter med året 1820, da asylretten ophævedes, og byen gled ind i en periode, i hvilken de mange forskellige dele, borgerskabet bestod af, efterhånden smeltede sammen, så dets særpræg forsvandt, er der givet et farverigt billede af livet i Fredericia, som vel ingen anden dansk historiker end netop han kunne give det. *Georg Hansen.*

Det monumentale Værk »Frederik Münter, et Mindeskrift«, som begyndte at udkomme i 1925, er nu naaet til en relativ Afslutning med det i 1949 udsendte 2. Halvbind af 1. Bind. Gentagne